

İbn Ahmer'in şiirleri Asmaî tarafından derlenerek divan haline getirilmiştir. Bu divanın Ebû Hâtim es-Sicistânî, İbn Düreyd ve Ebû Ali el-Kâfî rivayetleriyle intikal eden nüshalarının Endülüs'e kadar yayıldığı rivayet edilir. Abdülkâdir el-Bağdâdî, İbnü's-Sikkît rivayetiyle de gelen bu divanın birçok nüshasına başvurduğunu ifade etmektedir (*Hizânetü'l-edebe*, IX, 205). Hüseyin Atvân şairin biyografisi, dil ve edebiyat kitaplarında dağınık halde bulunan şiirlerini derleyerek *Şîru 'Amr b. Aḥmer el-Bâhilî* adıyla neşretmiştir (Dimaşk 1971).

Çeşitli eserlerde yer alan İbn Ahmer'e ait beyit ve şiir parçalarının farklı vezin ve kafiyelerde olması, çok sayıda uzun kasidesinin zamanımıza intikal etmediğini göstermektedir. Onun günümüze ulaşan uzun kasideleri arasında, döneminin Medine valisi Yahyâ b. Hakem'e hitaben kaleme aldığı, onu öven ve zekât memurlarının halka revâ gördüğü zulümden şikâyetinde bulunan elli bir beyitlik kasidesi Ebû Zeyd el-Kureşî'nin *Cemhere*'siyle (II, 841-851) Hüseyin Atvân'ın neşrettiği eserde (*Şîru 'Amr b. Aḥmer el-Bâhilî*, s. 95 vd.) yer almaktadır. Suriye'ye göç ettiğinde çektiği sıkıntıları dile getiren, beğenmediği hayat tarzını hicveden uzunca bir kasidesi de bu eserde mevcuttur (s. 79-86). Yezîd b. Muâviye için nazmettiği altmış sekiz beyitlik hicviye ile otuz otuz beş beyitlik birkaç kasidesi (s. 78, 166) dışındakiler küçük parçalar ve beyitler halindedir. *el-Eğânî*'de (VIII, 233-234) sadece üç beyti yer alan, Hz. Ömer'e methiye olarak nazmedilmiş çok güzel ve uzun bir kasidesinin muganniye Cemîle tarafından bestelenip okunduğu ve dinleyenlerin göz yaşlarını tutamadığı kaydedilir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Ahmer, *Şîru 'Amr b. Aḥmer el-Bâhilî* (nşr. Hüseyin Atvân), Dimaşk 1971, tür.yer.; Ebû Zeyd el-Kureşî, *Cemhere* (Hâşimî), II, 841-851, ayrıca bk. tür.yer.; Sibeveyhi, *Kitâbü Sibeveyhi* (nşr. Abdüsselâm M. Hârûn), Kahire 1403/1983, tür.yer.; Cumahî, *Fuḥûlü's-şu'arâ*, s. 580-581; İbn Kuteybe, *eş-Şî'r ve's-şu'arâ*, I, 356-359; Ebû'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eğânî*, VIII, 232-234; Âmidî, *el-Mü'telif* (nşr. F. Krenkow), Beyrut 1402/1982, s. 37; Merzûbânî, *Mu'cemû's-şu'arâ* (nşr. F. Krenkow), Beyrut 1402/1982, s. 214; İbn Cinnî, *el-Hasâ'îş* (nşr. M. Ali en-Neccâr), Kahire 1374/1955, II, 21-23; A'lem eş-Şentemeri, *Şerhu Hamâseti Ebî Temmâm* (nşr. Ali Mufaddal Hammûdân), Beyrut 1413/1992, II, 998-999; İbnü's-Şecerî, *el-Emâlî* (nşr. Mahmûd M. et-Tanâhî), Kahire 1413/1992, I, 207-227, ayrıca bk. tür.yer.; Abdülkâdir el-Bağdâdî, *Hizânetü'l-edebe*, VI, 256-258, ayrıca bk. tür.yer.; Sezgin, *GAS*, II, 195-196; Ch. Pellat, "İbn Aḥmar", *EP* (İng.), III, 697-698.



İSMAİL DURMUŞ

İBN ÂİŞE, Muhammed

(محمد بن عائشة)

Ebû Ca'fer Muhammed b. Âişe
(ö. 125/743 [?])

Emevîler devrinde yaşamış
Medineli mûsikîşinas.

Küçük yaştan beri sürekli annesiyle birlikte bulunduğu İbn Âişe diye tanındı. Kinde oğullarından Kesîr b. Salt'ın, diğer bir rivayete göre ise Benî Sehm'in âzatlısı olan annesi kadın berberiydi. İbn Âişe, devrin büyük mûsikîşinasları Mâlik b. Ebû's-Semh et-Tâî, Ma'bed b. Vehb ve Cemîle es-Sülemiyye'nin yanında yetişti.

Devrinin devlet büyüklerinden yakın ilgi ve iltifat gören İbn Âişe, özellikle mûsikîli toplantıların vazgeçilmez kişileri arasında yer aldı. Şöhretinin en parlak olduğu devir II. Yezîd (720-724), Hişâm b. Abdülmelik (724-743) ve II. Velîd'in (743-744) hilâfetleri dönemidir. Bilhassa II. Velîd ona hocaları Ma'bed ve Mâlik'ten daha fazla iltifat etmiştir.

İbn Âişe'nin vefatıyla ilgili çeşitli rivayetler bulunmaktadır. Bazı kaynaklarda Hişâm b. Abdülmelik, bazılarında ise II. Velîd'in hilâfeti döneminde öldüğü kaydedilmektedir. Bir rivayete göre, II. Velîd döneminde hilâfet merkezi Dimaşk'tan Medine'ye döndükten hemen sonra Vali İbrâhim b. Hişâm b. İsmâil el-Mahzûmî'nin verdiği davette korkulukları bulunmayan bir balkondan aşağıya itilmek suretiyle öldürülmüştür. Bazı kaynaklar aynı davette ayağı kaydığı için balkondan düşüp öldüğünü kaydeder. II. Yezîd'in oğlu Gamr'ın da bulunduğu bir toplantıda Gamr'ın şarkı isteğini kabul etmemesi üzerine balkondan aşağıya atıldığı veya ayağı kaymak suretiyle düşüp öldüğü de rivayet edilmektedir.

Hocası Ma'bed'den sonra zamanın en iyi mugannîsi olduğu kaydedilen İbn Âişe aynı zamanda iyi bir üfdî idi. Ancak onun mugannîliğinin daha ön planda olduğu kabul edilir. İbn Âişe kendi eserlerinin yanı sıra İbn Abbâd, Ubeydullah b. Süreyc, Mâlik b. Ebû's-Semh, Ma'bed b. Vehb gibi sanatkârların bestelerini de seslendirmiştir. Şiirlerini bestelediği şairler arasında Hutay'e, Cerîr b. Atıyye, Ömer b. Ebû Rebîa, II. Velîd b. Yezîd, Ümeyye b. Ebû Âiz el-Amrî el-Hüzelî, Hâris b. Hâlid el-Mahzûmî en meşhurlarıdır.

İbn Âişe'nin şarkı söylemeye başlama tarzı çok tutulmuş. Kur'an-ı Kerîm, şiir veya şarkı okumaya güzel bir şekilde başlayanlar için kullanılan, "İbn Âişe gibi başladı" ifadesi darbimesel haline gelmiştir. Okuduğu şarkıların dinleyiciler üzerinde büyüleyici bir tesir bıraktığı ve insanların onun sesini işitmek için âdetâ peşinden koştuğu kaydedilmektedir. Bütün vaktini mescidde geçiren bir zâhidin onun sesini duyduktan sonra zamanının büyük kısmını onun şarkılarını dinlemeye ayırdığı için İbn Âişe'ye "zâhide zühdünü terkettiler kadar güzel sese sahip sanatkâr" denilmiştir. İshak el-Mevsilî onun hakkında *Kitâbü Aḥbârî Muhammed b. 'Âişe* adıyla bir eser kaleme almıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Abdürabbih, *el-İkdû'l-ferîd*, VI, 35, 36; Mes'ûdî, *Mürücû'z-zeheb* (Abdülhamîd), III, 227-228; Ebû'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eğânî* (nşr. Abdülemîr Ali Mühennâ), Beyrut 1986, II, 203-235; IV, 398-402; Ebû İshak el-Husrî, *Cem'û'l-cevâhir fi'l-mûlah ve'n-nevâdir* (nşr. M. Emîn el-Hâcî), Kahire 1353, s. 160; İbn Manzûr, *Muḥtârü'l-Eğânî*, Beyrut 1383/1964, IX, 371-384; Nüveyrî, *Nihâyetü'l-ereb*, IV, 280-287; Safedî, *el-Vâfi*, III, 181-182; H. G. Farmer, *A History of Arabian Music*, London 1929, s. 82-83; Ziriklî, *el-A'lâm* (Fethullah), VI, 179; Ali el-Useyfî el-Âmilî, *el-Günâ fi'l-İslâm*, Beyrut 1404/1984, s. 75-79; Abdülemîr Ali Mühennâ, *Aḥbârü'l-mugannîn ve'l-muganniyât*, Beyrut 1990, s. 175-181; Semîr Şeyhânî, *Eşherü'l-mugannîn 'inde'l-'Arab*, Beyrut 1413/1992, s. 31-35; Şevki Dayf, *eş-Şî'r ve'l-günâ fi'l-Medîne ve Mekke li-'aşri Benî Ümeyye*, Kahire, ts., s. 60-61; Bustânî, *DM*, I, 574-576; *Mu.A*, I, 21; Ch. Pellat, "İbn 'Âişa", *EP* (İng.), III, 698.



FUAT GÜNEL

İBN ÂİŞE, Ubeydullah b. Muhammed (ابن عائشة، عبيد الله بن محمد)

Ebû Abdirrahmân Ubeydullah
b. Muhammed b. Hafs
el-Kureşî el-Basrî
(ö. 228/843)

Hadis ve nesep âlimi.

140 (757-58) yılından sonra Basra'da doğduğu tahmin edilmektedir. Âişe bint Talha b. Ubeydullah'ın soyundan geldiği için İbn Âişe künyesi, ayrıca Aysî veya Âişî nisbeleriyle anılır. Teym kabilesinden olup Basra'nın soylu ailelerinden birine mensuptur. Hadis ve nesep âlimi olan ve güzel hitâbetiyle tanınan babası ile oğlu Abdurrahman da dönemin tanınmış iki edip ve şairiydi. Abdurrahman 217 (832) yılın-